

DE TYPOGRAAF:

BALTHAZAR Raf,
geboren te Gent op 18 augustus 1945

De band tussen mijn familie en de firma Snoeck is altijd zeer hecht geweest. Ik heb die band -gelukkig- doorgeknipt...

Kaft van één der oudste Snoeck's Almanachs, dd. 1806. (foto Snoeck, Gent)

Net zoals bij sommige andere beroepen is het in de grafische sector zo, dat het beroep van vader op zoon wordt doorgegeven. Mijn grootvader, mijn vader, ik en ook mijn dochter nu, zitten in het grafische. Je geeft het door zonder het te willen. Want ik heb haar zeker niet gestimuleerd, het beroep is immers zeer stresserend.

Mijn grootvader heeft bij Snoeck-Ducaju gewerkt, mijn vader en ik eveneens.

Je zou je tegenwoordig geen bedrijf meer kunnen voorstellen dat niet verwarmd wordt. Toch heb ik het in mijn periode (bij Snoeck) nog geweten dat de drukkerij om de week "plat" ging, juist omdat er geen verwarming was. Om de week was daar dus een staking.

Ikzelf heb daar nog zaterdagmiddagen doorgebracht in de bittere kou. Men wou gewoon geen verwarming aanzetten omdat er maar enkele mensen werkten. We moesten ons maar warm aankleden...

Waren er dan geen syndikaten aktief?

Jawel. Het waren in feite de syndikaal-afgevaardigden ter plaatse die het beleid bepaalden. Gelukkig waren (werden) die mensen beschermd, of ze werden gewoon op straat "gezwierd".

Ik heb daar nooit veel last van gehad. Niet dat mijn vader me de hand boven het hoofd hield (wat daarover ook mag verteld worden). Maar ik zat nu eenmaal op een afdeling die één der steunpilaren was van de drukkerij. Dat was bij de opkomst van de eerste kleine en lichte electronica. Er stonden toen twee met ponsband bediende zetmachines, **Electron-Lynotypes**, de eerste van België. Eén ervan staat in de hall van De Buck-Pauli, de andere heeft Snoeck geschonken aan de stad Gent.

Kaft van de populaire uitgave Sitting Bull. Op de foto poseerde Nand Snoeck (1899-1937), verkleedt als indiaan. (foto Snoeck, Gent)

Ik had me volledig in die apparatuur "ingeleefd". Vier jaar heb ik erover gedaan om alle circuits, kilometers kabel, te doorgronden. Ik voerde dus ook herstellingen uit. Toen de crisis uitbrak moest ik dan ook niet "stempen". Want als ik veertien dagen uit de *running* was, en en kwam een panne voor, dan stond "de boel" daar. Er was immers niemand op de hoogte. Gedurende de gouden jaren had men het niet de moeite gevonden de machines te leren kennen. Nu wou opeens iedereen er op werken...

Ze hebben er toen het syndikaat bijgehaald. En dan heeft Snoeck, als werkgever, toch mijn zijde gekozen. Op een zeker ogenblik, we werden toen nog in twee keer uitbetaald, een voorschot en een afrekening, rommelde het binnenin het bedrijf. Het voorschot bleef altijd achter. En op het moment dat alles plat moest vallen, bleken er slechts twee te zijn die staakten... Mijn maat en ik zijn dan naar het bureau gegaan om 500 frank voorschot te eisen, gewoon uit principe.

Daar zal je een werkgever niet over horen praten. Het zijn in feite maar kleinigheden, maar het tekent wel een bepaalde mentaliteit.

Als men bij Snoeck zo goed gesyndikeerd was, begrijp ik niet dat men het minimumloon bleef aanvaren...

Dat hangt ten eerste af van wie in de vakbondstop zit, en wie syndikaal afgevaardigde is. En in hoeverre men wil opkomen voor de rechten van een ander. Hoever wil men zich engageren, met het risico zijn job kwijt te geraken, wat daar nog al eens gebeurde. Want, dat moet gezegd worden: op een gegeven ogenblik leek het daar net een duiventil. Ik heb er 16 jaar gewerkt, maar het aantal zettters die er gekomen en gegaan zijn heb ik niet kunnen bijhouden.

SITTING BULL

HET OPPERHOOFD DER SIOUX INDIANEN

Nr 2

Aan den folterpaal der Sioux!

SNOECK DUCAJU
EN ZOON
DRUKKERS
UITGEVERS
BEGIJNHOF LAAN 76
GENT

Langs de andere kant was het toch ook zo, dat de goede elementen daar echt beschermd werden. Gingen die om vijf frank opslag (dat waren zo de waarden in die tijd), dan kregen die dat ook. Gewoon om ze in het bedrijf te kunnen houden.

Was jouw familie syndikaal gericht?

Nee. Mijn vader bijvoorbeeld is nooit zo'n type geweest. Ook niet sociaal geëngageerd. Hij en mijn grootvader waren meer het type dat nogal aan de werkgever hing. Ge kunt toch maar kiezen voor het één of het andere. Als je werkelijk werkt om den brode, dan ga je niet handelen zoals zij dat deden. Evengoed mijn vader wel inzag op het einde van zijn leven, dat al die inzet voor de werkgever in feite zinloos was geweest, evengoed bleef Snoeck voor hem op een voetstuk staan en wou hij er geen kwaad woord over horen. Je kan niet zeggen dat hij werd "gebruikt", hij werd er immers voor betaald. Je kan hoogstens zeggen dat de werkgever zich verrijkt op de werknemer, in plaats van met hem te delen. Dat is één van mijn beweegredenen geweest om voor mezelf te beginnen...

Vertel een iets over de werkzaamheden van je vader?

Hij had echt wel ook voor zichzelf kunnen beginnen, hij was er wel *capabel* voor. Het is een verkeken kans voor hem geweest. Hij had natuurlijk die onzekere oorlogsjaren meegeemaakt. Daardoor kon het zijn dat hij die durf niet had de stap te wagen. Hij werkte nochtans genoeg. Mijn vader begon om kwart vóór zeven tot 's avonds laat. Rekenen, schrijven, vertalingen maken... Al die woorden in de almanak zijn van hem, maar dat staat nergens genoemd. Nochtans heeft hij er nooit één gekregen. Geen enkele werknemer bij Snoeck ten andere kreeg de almanak. Men moest die kopen, weliswaar aan verminderde prijs. Als er een gedeelte van de oplage over was, dan werd daar gewoon een hoek afgesneden en belande het bij 't oud papier.

Had je moeder ook iets met de drukkerij te zien?

Nee, die heeft alleen maar afgezien van de boeken. Letterlijk. Ze kende mijn vader anders niet dan met boeken. Hij had immers weinig tijd voor andere zaken. In zijn dagboeken schreef hij over de verhalen van **Sitting Bull**:

Deze verhalen zijn door mij geschreven in de periode '35 tot september '37. Periode waarin Fernand Snoeck is overleden. Ik heb die veertien-daagse boekjes in die tijd met heel veel plezier geschreven.

Dat is dus niet bekend!

Tussen haakjes: op de kaft van die *Sitting Bulls* staat Fernand Snoeck, verkleed als indiaan...

Je vader heeft onder verschillende Snoecks gewerkt?

Ja, hij heeft Adolf zelfs nog gekend. Ook van Serge Snoeck moet je zeggen dat hij altijd voor zijn drukkerij heeft geleefd. Mijn vader was zeer aan hem gehecht. Elk jaaf kwamen de Snoecks bij hem op bezoek. De laatste zaterdag van januari. Het jaar van zijn dood zat Snoeck echter gedurende die periode in het buitenland. Mevrouw had wel een kaartje gestuurd dat ze waarschijnlijk de eerste week van februari zouden komen. Week na week heeft mijn vader op hem zitten wachten. Elke zaterdag zei hij: "Vandaag komt Snoeck". Nog altijd die werkgever, hé... Hij is in april gestorven, zonder Snoeck te hebben gezien.

Al je familieleden hebben ergens iets met de drukkerij te maken gehad.

Niet allemaal. Je hebt bijvoorbeeld Basil Balthazar uit de Gelukstraat. Die is later directeur geworden van de elektriciteitscentrale. Maar Frans Balthazar is chef geworden van de handelsdrukkerij **Vooruit-Het Licht**.

In feite werkten onze voorouders bij de spoorweg. Zo is mijn overgrootvader stationschef geweest.

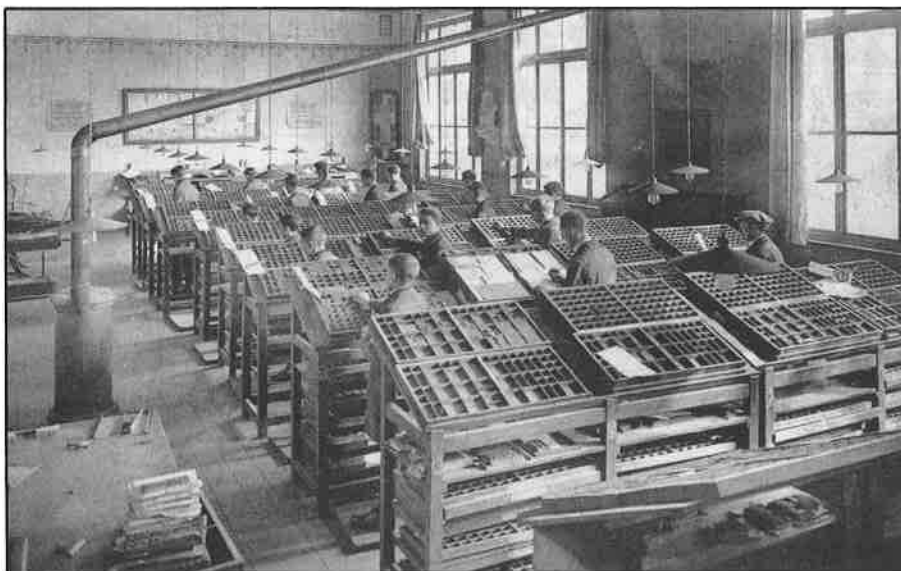
Heb jij nooit iets anders willen worden?

Nee.

Je gaat je vader als kind al eens afhalen in de drukkerij. We woonden toen in de Kalverstraat (?.), niet ver van Snoeck vandaan. Je staat daar dan tegen die machines aan te kijken, dat was iets onvergetelijks. en daar mocht je dan al eens je naam intikken. In feite werd ik geïndoctrineerd, ik zag niets anders dan letters. Mijn vader bracht al eens een zethaak mee en wat loden letters. Ik mocht daar thuis dan mee experimenteren.

Vanuit de **Typografische Studierkring**, waar mijn vader secretaris van was, werden soms uitstappen georganiseerd. Dan kwam je terug in een drukkerij terecht, of in een inktfabriek...

Ik beklaag het me wel niet, ik vind het beroep nog steeds even boeiend.

Op welke leeftijd moest je je vak kiezen?

Op 12-jarige leeftijd moest ik van mijn vader naar **Carels-Nicaise-De Ridder** gaan. Hij heeft me ook dadelijk een jaar academie laten doen, waar ik glansrijk ben gebuisd. Dagschool in Carels, avondschool in de academie, en nog eens vijf jaar zondagschool voor typografies bij Herman Verbaere!

Het eerste jaar was een oriëntatiejaar. Daarin kreeg je een overzicht van alle beroepen. Dat was zes weken houtbewerking, zes weken in de smidse, zes weken elektriciteit, zes weken paswerk...Wat ik enorm graag deed was boekbinden. Zo moesten we o.a. het Staatsblad met de hand inbinden. Dat vond ik iets fantastisch, met het vergulden en zo. Dat ambachtelijke trok me aan. Op een zeker ogenblik moest ik de keuze maken: ofwel was het zondagschool bij Verbaere, ofwel was dat boekbinden. Mijn vader liet me wel tot op zekere hoogte vrij, maar hij vond het toch beter dat ik typografie deed...

Jouw vader was ook in het beroep "geduwd"?

Ja, door mijn grootvader. En mijn grootmoeder ging 's avonds nog wat overwerken in de boekbinderij en nam hem toen mee. In mijn vaders dagboeken staat daar wel het fijne van.

Wat was dat voor iets, die Typografische Kring, waar je vader secretaris van was?

Dat was een orgaan dat bestond naast het syndikaat. Daar werden ook voordrachten gegeven. Onder andere door **Beys**, over bepaalde nieuwe technieken, inkten enzovoort. Door de opkomst van de televisie is dat doodgebloed. In het begin was dat een afgeladen zaal vol, op het einde kreeg je nog met moeite tien mensen samen.

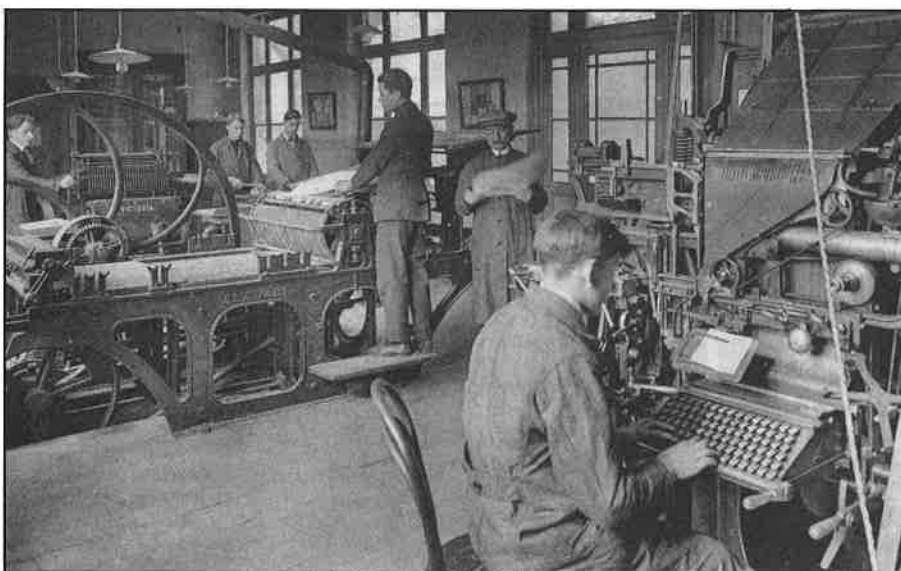
De Kring was gesticht in het begin der vijftiger jaren, in de schoot van de **Centrale van het Boek**, een zogezegde "neutrale" vakbond.

De Centrale van het Boek, was de onafhankelijke syndikale organisatie van de mensen uit de grafische nijverheid. Boekhoudkundig waren die echter afhankelijk van de socialistische vakbond. Ze waren in feite helemaal niet neutraal, dat zag je bij stakingen.

Als tegenpool had je de bond binnen het **ACV**. Die had geen specifieke naam, maar zat onder het overkoepelend orgaan van het ACV.

De School van het Boek. Het stadsbestuur van Gent richtte in 1902 een drukkers-beroepsschool op, gelegen in het Berouw. Zicht op de handzetterij, de regelzetmachine en de drukpers. (postkaarten verzameling Storme, Gent).

Gent, 7 januari 1989